

СВЕТЪТ КАТО СЛОВО

Магдалена Костова-Панайотова, Любка Ненова

Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград

Като част от празниците по случай 40-годишнината на Югозападния университет „Неофит Рилски“ и в чест на 25-годишния юбилей от създаването на Филологическия факултет, беше организирана Националната научна конференция с международно участие на тема „Светът е слово, словото е свят“.

Конференцията събра близо 100 участници от девет държави (Норвегия, Чехия, Словакия, Македония, Украйна, Сърбия и Гърция, Хърватия и България), като в това число и изтъкнати учени от основните български висши учебни заведения. На научния форум бяха представени актуални проблеми на съвременната филология и бяха дискутирани въпроси, свързани с езикознание, социолингвистика, старобългаристика, литературознание, културология, етнология, медии, теория на превода, методика на преподаването и др.

В пленарите доклади на конференцията бяха очертани и по-общи, и частни проблеми на филологията. Амелия Личева (СУ „Св. Климент Охридски“ – София) говори за понятието „световна литература“ в доклада си *Свят и слово в световната литература*. Припомняйки, че светът на литературата е *европоцентричен*: 1) защото е „изкован в просвещенски контекст“ и 2) защото независимо от народността на писателя европейският читател разпознава в чуждия роман „своите чувства, мисли и преживявания“, и направи подробна характеристика на понятието „световна литература“, като не на последно място бе изтъкната ролята и връзката между „световната литература“ и превода. Норвежкият учен Хетил Ро Хауге беше насочил доклада си в посока на по-конкретно изследване, представяйки *Междуметието бре/брей/брех в българска и балканска перспектива* чрез любопитна презентация, използвайки социалните мрежи. Иван Кочев в пленарния си доклад *Северозападнобългарският изогlossen пояс* насочи слушателите към обобщаващо представяне на нови изследвания върху картите от българския диалектен атлас.

Най-голям бе броят на участниците от секция 1. *Езикознание – синхронни и диахронни изследвания*.

Текстовете на Красимира Хаджиева – *По въпроса за отношението МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ ~ ОПРЕДЕЛЕНОСТ*, Красимира Алексова – *За какво говорят девиациите в употребата на дубитатива в българския език*, и на Атанаска

Атанасова – *Корпусният подход в неографията*, очертаха нови перспективи и проблеми в изследваните области. Борислав Попов в доклада си *Скритият трети елемент във фонологичните структурни модели* заключава, че третият елемент се разкрива и реализира в позицията на неутрализация в пространствения синхронен модел. Ето защо според него третият елемент „не може да се определи като отделна фонема според традиционното разбиране за смислоразличителната функция на фонемата, но може да се опише като функционален еквивалент на фонемата, независимо как е наричан – *архифонема, хиперфонема* или *слаба фонема*. Йовка Тишева в доклада си – *НЕЩО – функционални и семантични промени*, направи преглед на мястото на нещо в граматиката. След това авторката се спря на различните му употреби, като всяка от употребите бе подкрепена с примери. Интерес предизвиква и фактът, че за да изразява оценка, „нещо“ не се свързва с предлози. В доклада си *Народностните и жителските имена в Лондонското евангелие от XIV век* Лъчезар Перчеклийски и Милена Накова анализираха народностно-жителските названия, които „не са изследвани специално в словообразователно отношение, като в това число влизат и етнонимите“. Авторите заключиха, че за първи път при народностно-жителските названия суфикс *-ец* се появява едва във Влахо-българските грамоти от XVI век, а също и в дамаскинската епоха (Троян. дам.: *френець*), а суфикс *-ка* – в проучвания средновековен ръкопис (елинка). Ценка Досева в доклада си *Службите за св. пророк Илия в южнославянските минеи* разгледа съдържателните и езиковите особености на химнографските елементи, участващи в изграждането на службите за св. пророк Илия в някои от староизводните паметници. Докладът на Лилия Илиева *Паусий Хилендарски и Йован Раич* бе върху материал от непроучени до момента архивни документи. Изследователката очерта релации, паралели и несъпадения, убегнали досега от вниманието на специалистите паисиеведи и балканисти. Константинос Нихоритис в доклада си *Каталогът на гръцките книги от Цв. Радославов за Библиотеката на Ем. Васкидович* проследи живота и делото на Ем. Васкидович като основател на Първото висше училище и на Първата българска библиотека в Свищов, като се фокусира преди всичко върху изработения през 1930 г. от Цв. Радославов опис на посочената библиотечна сбирка, възлизаща на 467 тома, нейния състав и значимост.

В последната част от секция „Езикознание“ – *Синхронни и диахронни изследвания*, докладите бяха обединени от факта, че участниците са част от проекта *Зографски дигитален архив в СУ „Св. Климент Охридски“* към Университетски комплекс по хуманитаристика „Алма Матер“. Всеки от тях представи по няколко ръкописа от библиотеката на Зографската света обител. Андрей Бояджиев представи единствения съхраняван в Библиотеката паметник от класическата старобългарска епоха – *Зографските листове* – № 281, във вид на проект за тяхно дигитално издание, което вече може да се види на: slav.uni-sofia.bg/zograf/data/xml/zograffolia.xml. Петко Петков говори за два перга-

ментни откъслека от библиотеката на Зографския манастир, със сигнатури № 282 и № 285. Авторът представи подробно езиково описание, като въз основа на очертаните особености изказа мнение, че правописът на първия фрагмент стои във връзка с ранните български паметници от XII – XIII век, а вторият фрагмент възхожда към първата четвърт на XIV век. Маргарет Димитрова представи доклад *Из Зографските требници*, който бе посветен на требник (№ 13) от средата на XV век. Авторката посочи общите му черти с още няколко требника, като Хилендар 167 от втората четвърт на XV век, Синодален 324 от първата четвърт на XV век, Синодален 307 от 1423 г., Дечански 69 от края на XIV век и др., и изказа хипотеза, че тези състави са се формирали на Атон през XIV век. Докладът на Андрей Бобев беше фокусиран върху някои проблеми на каталожното описание на манускриптите, като за илюстрация бяха приведени неизвестни и слабоизвестни особености на три псалтира от Зографската библиотека (№ 59, № 79 и № 104). Любка Ненова в доклада си представи три ръкописа (№ 317, № 381 и № 400), съдържащи Богородични акатисти. Авторката изказа хипотезата, че и трите Богородични акатиста от Зографската библиотека са направени по късна, т. нар. от М. Момина – 31 редакция (възникнала и разпространявана между XVII и XIX век).

В секцията за социолингвистични, етнолингвистични и психолингвистични изследвания Маринела Младенова – с доклада си *Към въпроса за лексикографските опити на банатските българи*, обърна внимание на най-ранните опити за създаване на речник на банатския български език. Особено внимание беше обърнато на лексикографските статии, публикувани в отделни броеве на в. „*Naša glasa*“, чийто автор е главният редактор на изданието. В доклада на Иван Илиев *За някои общи особености на източнородопските български говори* бе направена подробна характеристика на източнородопските говори, като бе обърнато внимание както на разликите между тях, така и на приликите им. Изказана бе хипотезата, че споделените особености на източнородопските говори се дължат на това, че местното население е наследник на единна вълна на славянско поселение в региона, която се е движила от запад на изток. Елисавета Бояджиева представи доклада си *Херменевтиката във филологията*, с който настоя на холистичността на филологическото познание и неговата неделима обвързаност с херменевтичното.

В секция *Съвременна българска и световна литература* докладите на Йордан Ефтимов, Магдалена Костова-Панайотова и Анжелина Пенчева по своеобразен начин влязоха в диалог, представяйки различните лица на модернизма и постмодернизма. В доклада на Анжелина Пенчева *Превъплъщения и извращения на междутекстовостта (върху два примера от съвременната чешка проза)* се осмисляха превъплъщенията в два постмодерни романа в чешката литература. Магдалена Костова-Панайотова (*Иван Игнатиев – карнавалната смърт, или театрализация на трагизма*) представи един малко известен руски футурист – една

трагична, но и емблематична фигура, превърнала битието си в поезия. Йордан Ефтимов с присъщия си ефектен стил провокира размисли върху най-новата българска проза с доклада си *Промененият жизнен свят в съвременната българска проза и границите на представата за социална ангажираност*.

Елена Андонова-Калъпсъзова в доклада си *Представянето на страстите в романа на Ан Радклиф „Италианецът“* представя едно изследване на този готически текст, в което основен интерес заемат „онези компоненти от емоционалния репертоар на човек, които през XVIII век са назовавани с понятието страсти (passions)“. Като предмет на доклада на Бойка Илиева *„Там, където птиците са по-леки“*. *Преживелици и впечатления на български писатели в Италия* бяха представени преживелиците и впечатленията на писатели като Иван Вазов, Константин Величков, Елин Пелин, Пенчо Славейков, Петко Тодоров, Константин Константинов и др. Разглеждани бяха стихотворения, пътеписи, мемоари, писма и картички, възпяващи/описващи различни италиански градове (Рим, Флоренция, Венеция, Неапол, Помпей), паметници на културата (катедралата „Свети Петър“, статуята „Давид“ на Микеланджело, хълма Пинчо) и природни забележителности (Неаполитанския залив).

В секцията *Медии, комуникации и манипулации* Андреана Ефтимова представи размислите си на тема *Същност и граници на езика на политическата коректност и езика на омразата*. Биляна Тодорова в доклада си *Кохезията в компютърно опосредстваната комуникация* разгледа кохезията като един от критериите за текстуалност, с който се обозначава повърхнинната свързаност на текста. Изследването на авторката бе базирано на материал от форума на в. „Сега“. Радослав Цонев в доклада си *Повторителни синтактични конструкции в българската разговорна реч* представи някои от най-специфичните синтактични конструкции в българската разговорна реч – повторителните, при които е налице дублиране на някой от елементите в изказването.

В секция *Преводът – теоретични и практически измерения* основен акцент в доклада на Иваничка Несторова *Вярна ли е грешката? Трансфер на хиперкоректност между български и английски* бе поставен на широко разпространени артикулационни проблеми – билабиалния дисламбдацизъм и параламбдацизма – в интерлекта на българи, изучаващи английски език. Елена Крейчова представи *Категорията число и проблемите на превода в славянски контекст*, като обясни спецификата при употребата на абстрактните съществителни имена, на веществените имена и на събирателните съществителни имена в съпоставка с чешкия, полския и руския език. Дария Карапеткова в атрактивната си презентация показа различните техники на превод, използвани в реклами за филми, електроуреди, козметика на различни езици (английски, немски, испански, португалски, турски, шведски, руски и български език). Екатерина Солнцева-Накова и Владимир Манчев представиха съвместното си изследване на тема *Проблеми на превода на художествените филмови (практически аспекти)*.

Екипът Дафина Костадинова, Яна Чанкова, Михаела Кузмова, Дончо Георгиев и Ина Вълкова в доклада си *Errors Concerning False Friends in English and Some Slavic Language*, представи резултатите от мащабно проучване на грешки при употребата на т. нар. „фалшиви приятели“ при превод на английски, чешки и български език. Ексерпираниите грешки бяха представени и анализирани, а корпусът е формиран върху изследването на две групи.

В секция *Методика и дидактика на обучението* презентацията *Влиянието на определени фактори в усвояването на имплицитни и експлицитни знания в обучението на английски като чужд език* на Мариана Гоцева засегна произхода на дихотомията „имплицитно/експлицитно“ усвояване на език, както и разликата в условията на усвояване на чуждия език в страната на носители на езика и в страни, в които английският език се изучава като чужд. Презентацията на Мария Багашева-Колева беше посветена на категорията *аугментативност* в българския и руския език и предаването ѝ на английски език. Авторката направи съпоставка между категориите *деминутивност* и *аугментативност*, употребата на аугментативни форми в някои езици, както и особеностите на тази категория в трите посочени езика. В презентацията на Зарина Маркова *Young Learners' World Seen through Their Creative Writing* бяха представени текстове на ученици от III и IV клас, написани по време на упражнения по творческо писане в часовете по английски език. Резултатите от проучването показаха, че девет- и десетгодишните са способни на персонална и социална креативност и на дивергентно мислене; че с подходяща подкрепа от страна на учителя и градиране на учебните дейности те могат да разбират абстрактни концепции; и не на последно място, че са способни на поетичен изказ. Презентацията на Димитрина Лесневска *Эпистолярный дискурс в обучении русскому языку как иностранному (РКИ) в болгарской аудитории* беше посветена на ролята на епистолярния дискурс в обучението по руски език като чужд език. Презентацията на Гергана Гилова *Невротичност, тревожност, склонност към социална самоизолация и влиянието на някои други фактори на работната среда при учителите*, част от докторската ѝ дисертация, разкри опита на авторката като училищен психолог.

THE WORLD AS A WORD

✉ ¹Prof. Magdalena Kostova-Panayotova, DSc.

²Dr. Luybka Nenova, Assist. Prof.

Faculty of Philology

South-West University "Neofit Rilski"

Blagoevgrad, Bulgaria

E-mail: ¹magi66@mail.bg; ²ljubka_nenova@abv.bg